

Onderwerp Lobby Stedelijke Vernieuwing Manifestgemeenten

Steller L.J. Huis in 't Veld

De leden van de raad van de gemeente Groningen
te
GRONINGEN

Telefoon (050) 367 83 02 Bijlage(n) 6

Ons kenmerk

Datum

Uw brief van

Uw kenmerk -

VERSTREKT ONDER EMBARGO TOT WOENSDAG 26 MEI, 09.00 UUR.

Geachte heer, mevrouw,

In juli 2020 informeerden wij u over de voortgang rond onze inzet op de Regiodeal Groningen-Noord. In Regiodeals werken rijk en regio samen aan gebiedsgerichte opgaven om de kwaliteit van leven, werken, wonen, ondernemen, veiligheid, leren en recreëren in regio's verspreid over Nederland te vergroten. Het rijk heeft deze gezamenlijke inzet ondersteund met een incidentele rijksbijdrage van 15 miljoen euro voor de wijken in Groningen-Noord. Samen met de NPG-middelen voor Beijum, Lewenborg en de dorpen in Ten Boer kunnen we daarmee eerste impulsen geven aan een samenhangend programma voor de gewenste langjarige ontwikkeling van deze wijken en dorpen. We beijveren ons momenteel via een daadkrachtige lobby in landelijk verband voor een structurele samenwerking met het rijk en richten ons op de kabinetsformatie en de mogelijke onderhandelaars.

Met een structureel vormgegeven samenwerking met het rijk kunnen we nauw (blijven) aansluiten bij en een goed, langdurig vervolg geven aan de wijze waarop we al jaren gebiedsgericht en zoveel mogelijk integraal aan specifieke opgaven in wijken en dorpen werken. Dit doen we dichtbij én met bewoners, ondernemers, instellingen en andere partners.

Lobby voor een structurele samenwerking met het rijk

Met deze brief informeren wij u over een aantal ontwikkelingen en een lopend lobbytraject richting de kabinetsformatie om de situatie van kwetsbare huishoudens, veelal geconcentreerd in een aantal specifieke gebieden binnen Nederland, structureel te verbeteren. Voorjaar 2020 hebben daartoe 15 grote gemeenten in Nederland reeds een Manifest¹ opgesteld waarin er voor wordt gepleit om gezamenlijk met het rijk te komen tot structurele doorbraken op belangrijke

¹ Dit Manifest is ondertekend door de 15 burgemeesters van 16 stedelijke vernieuwingsgebieden in Nederland, te weten: Amsterdam (met 2 gebieden), Arnhem, Breda, Den Haag, Eindhoven, Groningen, Heerlen, Leeuwarden, Lelystad, Nieuwegein, Rotterdam, Schiedam, Tilburg, Utrecht en Zaanstad.

thematische dossiers, waaronder de aanpak van armoede en toenemende achterstanden in het onderwijs. Speerpunt betrof ook toen al het vrijmaken van structurele rijksbudgetten voor een integrale aanpak van de meest kwetsbare wijken in Nederland. Voor Groningen ging het over het zgn. stedelijk vernieuwingsgebied Groningen-Noord (het Regiodeal-gebied), waar de problematiek binnen huishoudens zich veelal in gestapelde vorm manifesteert. Daarnaast is hier sprake van een concentratie en omvang van opgaven die veel meer van ons vraagt dan een reguliere inzet van middelen. *(Overigens wordt in de afspraken met het kabinet rond de Toekomstagenda Groningen dd. 3 februari 2021 de gewenste gezamenlijke inzet op Groningen-Noord en daarnaast ook op Beijum en Lewenborg reeds benoemd).*

Hieronder schetsen wij de achtergrond van dit nieuwe lobbytraject en de positie van ons stedelijk vernieuwingsgebied Groningen-Noord daarbinnen. Dit heeft geresulteerd in een gemeenschappelijk bod van de Manifeststeden in de richting van het nieuwe kabinet. Dit bod zal daartoe op woensdagochtend 26 mei worden gepresenteerd door een delegatie van burgemeesters, waaronder Koen Schuiling, aan alle fractievoorzitters van de Tweede Kamer. Afgelopen week is het ook al vertrouwelijk gepresenteerd aan de informateur.

1. Achtergrond.

In veel wijken in Nederland, zoals in Groningen-Noord, zien we dat de huishoudens al lange tijd worden geconfronteerd met stapeling van individuele en gezamenlijke problematiek; een situatie die door de Coronacrisis verder is verslechterd. Hierdoor worden de betreffende bewoners en wijken nog meer op achterstand gezet en neemt de tweedeling binnen en tussen gemeenten verder toe. De Commissie Halsema wees in haar "Verslag Werkgroep Sociale Impact van de Coronacrisis" (mei, 2021), waaraan we vanuit Groningen een bijdrage hebben geleverd, hier al op en legde bovenal de vinger op de zere plek. *"De gevolgen van de Coronacrisis zijn voor iedereen in Nederland groot. In onze gemeenten zijn deze direct zichtbaar en voelbaar. Al kwetsbare groepen worden het hardst geraakt en nieuwe kwetsbare groepen ontstaan. Er zijn veel schrijnende signalen in gemeenten van gezinnen onder druk, kinderen met groeiende (leer)achterstanden, jongeren met gebrek aan toekomstperspectief, extreme eenzaamheid onder ouderen en toenemende bestaansonzekerheid voor grote groepen burgers". Specifieke aandacht wordt in het rapport gegeven aan de jeugd (plannen maken voor, met en vooral door de jeugd) en stimulering van de gewenste veerkracht van bewoners in de kwetsbare wijken.*

De bevindingen van de Cie. Halsema werd begin juni 2020 bekrachtigd door een oproep van de 15 burgemeesters voor urgentie wat betreft de ondersteuning van hun meest kwetsbare gebieden met als doel om de toenemende tweedeling tegen te gaan. In het Manifest "Kom op voor de meest kwetsbare gebieden" riep de burgemeesters op om samen aan de slag te gaan met een sociaal offensief en als rijk juist nu te investeren in de betreffende stedelijke vernieuwingsgebieden.

2. Keuze voor 15 Manifestgemeenten met 16 vernieuwingsgebieden (2019)

Deze 15 Manifestgemeenten en 16 stedelijke vernieuwingsgebieden, waaronder Groningen-Noord, zijn circa 1,5 jaar geleden benoemd in spoor 1 van het Interbestuurlijk Programma Leefbaarheid & Veiligheid van het rijk, op basis van de

resultaten van de Nationale Leefbaarometer². In deze nationale benchmark zijn de benoemde 16 gebieden er de laatste jaren aanwijsbaar op achteruitgegaan, met een stapeling en grootschaligheid van problematiek.

Bij de keuze van deze gebieden is door BZK ook een combinatie gezocht met de Woondeals, waarin afspraken zijn gemaakt met steden met de grootste druk op de woningmarkt. Een combinatie van woningbouw met aanpak van de bestaande voorraad/leefbaarheid moet zorgen voor de gewenste concurrerende voorraad. Daarnaast zijn door BZK aan spoor 1 enkele steden toegevoegd waarvan zij vindt dat er in gezamenlijkheid echt wat aan gedaan zou moeten worden (bijv. Heerlen, Leeuwarden, Nieuwegein). De gezamenlijke aanpak van de benoemde gebieden in spoor 1 wordt ondersteund met incidentele rijksmiddelen o.a. via de Regiodeal. Spoor 2 van het BZK-Programma Leefbaarheid & Veiligheid betreft de landsbrede Leeragenda, waarop alle gemeenten in Nederland kunnen aanhaken.

Het gebied Groningen-Noord, grofweg het noordelijke aaneensluitende stedelijke gebied met en tussen Vinkhuizen en de Oosterparkwijk, maakt onderdeel uit van deze 16 stedelijke vernieuwingsgebieden. Voor dit gebied is in samenspraak met uw college gekozen vanwege de stapeling van problemen, het door het rijk gehanteerde criterium van een aaneensluitend stedelijk gebied met voldoende schaal, de bestaande ondersteuning van Beijum en Lewenborg via het Nationaal Programma en de al lopende wijkvernieuwing in De Wijert. Onze basismonitor onderstreept overigens de keuze voor inzet op wijkvernieuwing in deze gebieden.

3. Inzet Manifestgemeenten.

De 15 Manifest-gemeenten hebben in nauwe samenwerking met het Ministerie BZK het voortouw genomen om verandering aan te brengen in de situatie van deze 16 kwetsbare gebieden in Nederland. In totaliteit gaat het in deze gebieden om circa 1 miljoen inwoners, waaronder circa 60.000 inwoners in Groningen-Noord. De coronacrisis heeft de kwetsbaarheid onderstreept en als “kantelpunt” bijgedragen aan een breed gevoelde urgentie om te komen tot structurele doorbraken.

Hoger doel is de structurele en intergenerationele kansenongelijkheid in de Nederlandse samenleving en met name in de betreffende wijken terug te dringen. Getracht wordt om doorbraken binnen meerdere nauw verweven leefdomeinen te realiseren, naar het voorbeeld van het Nationaal Programma Rotterdam-Zuid, met daarbinnen als expliciet benoemde beleidsthema's:

- Wonen, woningbouw en leefbaarheid.
- Werk, inkomen, schulden (armoede).
- Onderwijs.
- Jeugd;
- Gezondheid;
- Sociaal-maatschappelijke participatie;
- Veiligheid en ondermijning.

² Ook uit onze basismonitor/wijkcompassen en signalen vanuit het gebied leren we dat het verschil met andere gebieden binnen onze gemeente groter geworden is, mede omdat de bewoners niet evenredig wisten te profiteren van de economische hausse in de pré-Corona-jaren. Daar komt bij dat verschillen binnen wijken veelal ook groter zijn geworden. In de meest kwetsbare wijken betekent dit vaak zorgwekkende concentraties van problematiek.

De themagewijze uitwerkingen en het realiseren van doorbraken op de betreffende dossiers vormen onderdeel van de gewenste integrale, duurzame stedelijke vernieuwing. Geïnspireerd vanuit de opgedane ervaringen in Rotterdam-Zuid gaan de steden voor hun gebieden samen met bewoners verdere plannen uitwerken, bovenop bestaande uitvoeringsprogramma's, met hopelijk ook meer zicht op de lange-termijn-effecten van de Coronacrisis. Met bestaande en de te maken plannen voor de langere termijn, zo stellen de burgemeesters in dit nieuwe Manifest/Opinie-artikel "Dicht de Kloof" (dd. 26 mei 2021, bijlage 1), "*kunnen we beginnen aan het dichten van de kloof en leveren we een grote bijdrage aan de leefbaarheid en veiligheid van onze steden en het herstel van Nederland*". Wijkvernieuwing is een zaak van lange adem, daar is iedereen het over eens. De wetenschap voorop!

De 15 steden, ondersteund door een breed scala aan maatschappelijke partners, vragen daarom in deze nieuwe Oproep om een "Nationaal Herstel- en Perspectief-Programma Leefbaarheid en Veiligheid" in het Regeerakkoord op te nemen en om daarbij twee concrete afspraken te maken over regelgeving en financiering:

- Wegnemen van verkokerde en belemmerende regelgeving omwille van een effectieve integrale aanpak van de stedelijke vernieuwing, met mogelijkheden voor maatwerk en onorthodoxe maatregelen.
- Een extra investering van tenminste € 500 miljoen per jaar, waarvan € 400 miljoen per jaar voor de 16 gebieden en € 100 miljoen voor kwetsbare gebieden in andere gemeenten. Dit bedrag is gebaseerd op recente impactanalyses die voor deze 16 gebieden zijn uitgevoerd (zie bijlage 4 met de onderbouwing van de financiële claim voor de kabinetsformatie: "Synthese-analyse Investeringsimpuls 16 stedelijke vernieuwingsgebieden").

De Manifest-gemeenten maken zich hard voor een continuering van de rijksinzet op stedelijke vernieuwing in de vorm van ontkokerde, structurele budgetten voor een periode van 20 jaar (één generatie lang). Uiteraard ligt de nadruk in eerste instantie op de reikwijdte van het nieuwe kabinet, voor een periode van 4 à 6 jaar. Conclusie uit de synthese van de impactanalyses, niet herleidbaar op individuele gemeenten, is dat gewenste interventies niet alleen maar geld kosten. Sterker, ze leveren ook geld op en besparen vooral grotere maatschappelijke kosten in de toekomst. Niets doen is zeker geen optie. Dat kost ook geld, zelfs meer dan nu het geval is.

Randvoorwaarden

Vanzelfsprekend komen de gevraagde middelen niet vanzelf naar de gemeenten toe. Daarvoor zal van rijkszijde investeringsruimte moeten worden gezocht, een lastige opgave na de compensatie-investeringen als gevolg van de Coronacrisis.

Het vereist tevens een stevige, continue lobby van alle deelnemende steden. We houden druk op de ketel, want nu is het momentum: richting het rijk maar zeker ook richting onze (maatschappelijke) partners. Verder zullen we er als gemeente straks organisatorisch klaar voor moeten zijn. Dit betreft in ieder geval de organisatie van de juiste governance en stevige uitvoeringscapaciteit om samen met relevante partners tot goede afspraken en zichtbare resultaten te komen.

Uw College versterkt daartoe rond de stedelijke vernieuwing – samen met het rijk – de samenwerking met belangrijke partners als de corporaties, scholen, andere maatschappelijke organisaties, werkgevers, politie en OM en de bewoners.

Zoals inmiddels veelal de praktijk zal een rijksbijdrage gepaard moeten gaan met lokale cofinanciering. In het synthese-rapport van de impactanalyses voor de 16

stedelijke vernieuwingsgebieden wordt indicatief uitgegaan van een 75%-25%-verdeling tussen rijk en lokale middelen voor de dekking van benodigde investeringen. Naar verwachting zullen we als gemeente een dergelijke 25% niet alleen zelf op hoeven te brengen, daarbij kijken we uiteraard ook naar partners. Bovendien zullen deze investeringen worden gespreid in de tijd. Tegelijkertijd is een nadere beschouwing op onze relevante programma's en daarin beschikbare eigen middelen op zijn plaats. Hoe kunnen ze in de komende jaren onderdeel worden gemaakt van de integrale en effectieve wijkvernieuwing en op die manier als bron voor cofinanciering worden benut? We ontkomen er echter niet aan om in de achtereenvolgende begrotingen vanaf 2023 de inzet van eigen middelen expliciet te maken. Daarvoor zullen we al op korte termijn verplichtingen moeten aangaan. Uiteraard zal de inzet ook onderdeel vormen van de Coalitie-onderhandelingen van het nieuwe College en daartoe worden opgenomen in het Onderhandelingsdossier.

4. De media-aandacht op woensdag 26 mei 2021.

Op woensdagochtend 26 mei wordt het ondertekende Manifest (Oproep) "Dicht de Kloof" door de burgemeesters aangeboden aan de fractievoorzitters van alle politieke partijen in de Tweede Kamer en eerder al de informateur (zie bijlage 1). Deze aanbieding wordt voorafgegaan door een publicatie in Algemeen Dagblad met een opinieartikel met vergelijkbare strekking. Daarnaast worden de landelijke media benaderd en bediend, mede aan de hand van bijgevoegd persbericht (bijlage 2). Op lokaal/regionaal niveau vragen wij extra media-aandacht, vanuit dit Manifest en de lopende wijkvernieuwing in Groningen, met aanvullende verhalen van bewoners en professionals, actief in de wijk (zie ons "eigen" persbericht, bijlage 3). We maken dit concreet met de rol van de brugfunctionaris in het basis- en vervolgonderwijs en het burgerinitiatief/burgerperspectief "De Schuldenvrije Wijk De Hoogte".

Tot slot. Over de voortgang van het bestaande "Uitvoeringsprogramma Groninger Wijkvernieuwing en Regiodeal" bent u eind april 2021 door ons geïnformeerd. U bespreekt dit Uitvoeringsprogramma in een meningsvormende raad op dezelfde dag als het Manifest (in de ochtend) in Den Haag zal worden gepresenteerd. Uiteraard zullen we ter vergadering de nu aan u verstrekte stukken rond het Manifest, de voorliggende brief over de lobby stedelijke vernieuwing met bijlagen, van nadere toelichting voorzien en verdere vragen trachten te beantwoorden.

Wij vertrouwen er op u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Bijlagen.

1. Nieuw Manifest/Opinie-artikel "Dicht de Kloof" (26 mei 2021).
2. Landelijk persbericht.
3. Persbericht gemeente Groningen.
4. De onderbouwing van de financiële claim richting kabinetsformatie:
"Synthese-analyse Investeringsimpuls 16 stedelijke vernieuwingsgebieden".
5. Een overzicht met een aantal karakteristieken en beelden van het gebied Groningen-Noord uit de te actualiseren Basismonitor. (NB. Dit betreffen nog concepten die als onderdeel van de Voorjaarsbrief, met daarin een digitale verwijzing, in de loop van juni definitief worden gemaakt).